

Assessment of teachers' views regarding ability grouping

Seviye sınıfları uygulamasına ilişkin öğretmen görüşlerinin değerlendirilmesi

Gülay Aslan¹,
Erdal Küçüker²
Asuman Gürbüzler³

Abstract

Forming ability classrooms according to various criteria is one of the common applications in the field of education. This study, aimed at examining the views of the teachers regarding this application (method/strategy), was conducted by qualitative research method.

Data was obtained from 61 teachers working in three state schools by structured interview forms prepared by the researchers. In the analysis of the data, "content analysis technique" was used.

According to the results of the study, majority of the teachers thought that the ability grouping was negative for the low achievement group students, and positive for the other students. Teachers predominantly stated that the ability grouping application caused discrimination among the students and teachers; caused changes in the attitudes of teachers towards students; affected the relationship between teachers and administration negatively; affected the friendships of the students negatively; and damaged the personalities and self-respects of the students.

Özet

Öğrencileri çeşitli özelliklerine göre ayıran seviye sınıfları, eğitim alanında sıkça rastlanan uygulamalardan biridir. Bu uygulamaya ilişkin öğretmen görüşlerini incelemeyi amaçlayan mevcut çalışma, nitel araştırma yöntemiyle gerçekleştirilmiştir.

Araştırma da veriler, araştırmacılar tarafından hazırlanan yapılandırılmış görüşme formu ile üç devlet okulunda çalışan toplam 61 öğretmenden toplanmıştır. Görüşme formu ile elde edilen verilerin analizinde "içerik analizi tekniği" kullanılmıştır.

Araştırma sonuçlarına göre, öğretmenlerin çoğunluğu, seviye sınıfları uygulamasının alt seviye grubundaki öğrenciler için olumsuz, diğer öğrenciler için olumlu olduğunu düşünmektedirler. Öğretmenler ağırlıklı olarak, seviye sınıfı uygulamasının öğrenci ve öğretmenler arasında ayrımcılığa sebep olduğunu; öğretmenlerin öğrencilere karşı tutum ve davranışlarında farklılaşmalara sebep olduğunu; yönetim ile öğretmenler arasındaki ilişkiyi ve öğrencilerin arkadaşlık ilişkilerini olumsuz etkilediğini; öğrencilerde kişilik ve benlik saygısına zarar verdiğini ifade etmişlerdir.

¹ Asst. Prof. Dr., Gaziosmanpaşa University, Education Faculty, Department of Educational Sciences, gulay.aslan@gop.edu.tr

² Asst. Prof. Dr., Gaziosmanpaşa University, Education Faculty, Department of Educational Sciences, erdal.kucuker@gop.edu.tr

³ Educational expert, asu_benli@hotmail.com

Keywords: ability classes; equality in education; discrimination in education; teachers' views

Anahtar Kelimeler: seviye sınıfları; eğitimde eşitlik; eğitimde ayrımcılık; öğretmen görüşleri

[\(Extended English abstract is at the end of this document\)](#)

Giriş

Seviye sınıfları, okullar, öğretmenler ya da eğitim yöneticileri tarafından bilinçli olarak öğrencileri belli becerilerine göre sınıflara ayırma uygulamasıdır (Cheung ve Rudowicz, 2003). Bu ayırım, öğrencilerin zekâları, akademik başarıları, yetenekleri, hazır bulunuşluk düzeyleri veya öğretmen kararları gibi ölçütlerden biri ya da birkaçı göz önünde bulundurularak oluşturulabilir (Slavin, 1993'den akt: Yılmaz, Çengel, Vural ve Gömleksiz, 2009; Kulik, 1992). Seviye sınıfları, alanyazında “ability group, ability grouping, tracking, curriculum tracking” olarak adlandırılmaktadır (Aldan-Karademir, 2007). Bu çalışmada ise “seviye sınıfları” olarak adlandırılmıştır.

Seviye sınıfları uygulamasına yönelik çalışmalar, Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) 1916 yılından bu yana yapılmaktadır (Kulik ve Kulik 1992'den akt: Aldan-Karademir, 2007). Son yıllarda ABD'deki araştırmalar, öğrencileri başarı düzeylerine göre sınıflara ayırmanın ortalama seviyeyi ya da başarı dağılımını nasıl etkilediği üzerine yoğunlaşmaktadır (Betts ve Shkolnik, 2000a). Eski bir uygulama olmasına karşın seviye sınıflarının öğrenci başarısına katkısı tartışmalıdır (Slavin, 1987). Türkiye'de ise özellikle merkezi sınavlardaki başarıyı yükseltmek için öğretmen ve velilerin önderliğinde okullarda oluşturulan ve benzer akademik başarı düzeyindeki öğrencilerin ya da “iyi” aile çocuklarının toplandığı “seviye sınıfları”, okul içinde bazı sosyo-kültürel kökenden gelen öğrencilerin sahiplendiği, herkes tarafından erişilebilir olmayan özel alanlardır (Ünal, Özsoy, Yıldız, Güngör, Aylar ve Çankaya, 2010).

Türkiye'de eğitim sistemini düzenleyen yasalar (Milli Eğitim Temel Kanunu, İlköğretim ve Eğitim Kanunu) ve yönetmelikler (İlköğretim Kurumları Yönetmeliği vb.) incelendiğinde, eğitim kurumlarında seviye sınıflarının oluşturulmasının yasaklandığı görülmektedir. Örneğin, 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nun dördüncü maddesinde “Eğitim kurumları dil, ırk, cinsiyet ve din ayrımı gözetilmeksizin herkese açıktır. Eğitimde hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınmaz.” denilerek bu tür bir ayrışmanın yapılamayacağı belirtilmektedir. Ayrıca Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Genel Müdürlüğü'nün çeşitli tarihlerdeki genelgelerinde okullarda seviye sınıfları ya da öğrencilerin başarı durumlarına göre özel sınıf oluşturulmaması gerektiği belirtilmektedir. Bu yasaklamanın gerekçesi, seviye sınıfları oluşturulmasının çocuk haklarına, insan haklarına ve Anayasaya aykırı olduğu ve öğretim programında çocuğa kazandırılması hedeflenen davranışların “çöküntüye uğramasına” neden olacağı şeklinde açıklanmaktadır (İlköğretim Genel Müdürlüğü, 2009; 2011).

Türkiye’de tarihsel süreçte farklı şekillerde uygulanan seviye sınıfları, günümüzde pek çok okulda yasal engellere rağmen informal olarak uygulanmaktadır (Yılmaz vd., 2009). Seviye sınıfları oluşturulurken öğrenci başarısının yanı sıra öğretmen ve yöneticilerin görüşleri, öğrencilerin sosyo-ekonomik düzeyi gibi bir takım değişkenlerin rol oynadığı belirlenmiştir. Türkiye’de seviye sınıflarına yerleştirilme ölçütlerine bakıldığında, daha çok bir önceki yıldaki akademik başarı puanının ya da sıralamasının kullanıldığı görülmektedir (Aldan-Karademir ve Özsoy, 2009).

Türkiye’de Milli Eğitim Bakanlığı’nın (MEB) Anayasa’ya ve uluslararası insan ve çocuk hakları sözleşmelerine aykırı bulduğu seviye sınıfları uygulaması (İlköğretim Genel Müdürlüğü, 2009; 2011), çeşitli tür ve düzeylerdeki okullarda informal bir şekilde sürdürülmektedir. Bu uygulamanın özellikle şehir merkezlerindeki okullarda yaygın bir şekilde sürdürülmesi, konunun çeşitli yönlerden yarattığı sonuçların tartışılmasını gerektirmektedir. Bu konuda yapılan çalışmalar, birbirinden farklı sonuçlar ortaya koymaktadır.

Seviye sınıfları ile ilgili tartışmalar, üç grupta toplanabilir. Kimi araştırmacılar seviye sınıflarının öğrenciler açısından yararı üzerine odaklanırken, kimileri bu sınıfların başarıya hiçbir etkisinin olmadığını, önemli bir kısmı ise çeşitli açılardan uygulamanın sakıncalı olduğunu belirtmişlerdir. Uygulamanın yararı üzerine odaklanan araştırmacılar Braddock ve McPartland (1990), aynı özellikteki öğrencilerin bir arada eğitim gördüklerinde ihtiyaçlarının daha iyi karşılanabileceğini; Betts ve Shkolnik (2000b) ise uygulamanın ortaöğretim kademesinde yararlı olabileceğini ifade etmiştir. Böylece üst seviyedeki öğrenciler daha hızlı ilerleyebilecek, alt seviyedeki öğrencilere ise daha fazla yardım edilebilecektir (Betts ve Shkolnik, 2000b). Karabacak’ın (2001) araştırmasında da başarılı öğrencilerin öğrenmelerinde bu uygulamanın olumlu etkilerinin başarısız öğrencilere göre daha fazla olduğu belirtilmektedir.

Allan (1991) seviye sınıfları oluşturma, öğrencilerin okula karşı tutumları üzerinde herhangi bir etkisi olmadığını belirtirken, öğrencilerin benlik saygıları üzerinde etkisinin ise belirsiz olduğunu ifade etmiştir. Zimmer (2003), seviye sınıfı uygulamasının eğitimde önemli bir yere sahip olan akran etkisini düşük ve orta seviyeli öğrenciler üzerinde azalttığını, fakat üst seviyedeki öğrencilerin başarısını etkilemediğini ortaya koymuştur.

Uygulamanın olumsuzlukları üzerinde durulan çalışmalarda ise genellikle, akademik başarısı düşük öğrencilerin, akademik başarısı yüksek öğrencilerden ayrıştırılmasının sakıncaları üzerine odaklanılmıştır (Slavin, 1987). Palaniappan (2004) seviye sınıflarının, öğrencilerin kişisel ve sosyal gelişimi açısından zararlı olduğunu söylemektedir. Gamoran (1992) ise bu sınıfların okuldaki genel başarıya çok az katkı sunduğunu, fakat daha çok öğrenciler arası eşitsizliğe sebep olduğunu vurgulamaktadır.

Öte yandan seviye sınıflarına yerleştirilme ile öğrencilerin sosyo-ekonomik düzeyleri arasındaki ilişkiyi açıklamaya çalışan araştırmalar da vardır. Araştırmalar sonucunda, üst seviye gruplarından alt seviye gruplarına doğru gidildikçe öğrenci ailelerinin sosyo-ekonomik statülerinin düştüğü belirlenmiştir (Karabacak, 2001; Ünal vd., 2010). Ayrıca Rees, Argys ve Brewer (1996), düşük sosyo-ekonomik düzeydeki öğrencilerin, üst seviye gruplarında bulunma ihtimallerinin az olduğuna vurgu yapmaktadırlar.

Seviye sınıflarına ilişkin araştırmaların öğrenciler üzerindeki etkilerine ilişkin üç farklı bakış açısının olması, soruna ilişkin daha fazla araştırma yapılmasını gerektirmektedir. Ayrıca seviye sınıflarına ilişkin araştırmalarda, farklı seviye sınıflarında ders veren öğretmenlerin uygulamaya ilişkin görüşlerinin yeterince ele alınmadığı görülmektedir. Bu çerçevede mevcut araştırmanın amacı, seviye sınıfları uygulamasının yapıldığı okullarda görev yapan öğretmenlerin, bu uygulamanın öğrenci ve öğretmen açısından yarattığı sonuçlara ilişkin görüşlerinin tespit edilmesidir. Seviye sınıfları uygulamasına ilişkin öğretmen görüşlerinin incelenmesi, öğretmenlerin bu uygulama hakkındaki gözlemlerinin izlenmesine olanak tanıyacaktır. Ayrıca seviye sınıfları uygulamasının yapıldığı okullarda görev yapan öğretmenlerin bu uygulamadan mesleki ve kişisel olarak nasıl etkilendiklerinin ortaya konulması, tartışma alanına yeni bir boyut kazandıracaktır.

Yöntem

Araştırma Modeli

Bu araştırma, var olan durumu aynen ortaya koymaya çalıştığı için tarama modelindedir (Karasar, 2011, s. 34). Okullarda oluşturulan seviye sınıflarına ilişkin öğretmen görüşlerini ortaya çıkarmayı amaçlayan bu çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırma, “gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma” dır (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s. 45).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, 2013-2014 öğretim yılında Tokat ilinde seviye sınıfları uygulamasının yapıldığı üç farklı devlet okulunda görev yapan toplam 61 öğretmen oluşturmaktadır. Çalışma grubuna giren okullar, seviye sınıfı uygulaması yapılan okullar olmaları açısından araştırma amacına uygun olarak seçilmiştir. Okullardan ikisi ortaokul, biri Anadolu lisesidir. “A” ortaokulunda 25 sınıf mevcuttur. Bunlardan iki tanesi seviye sınıfıdır. Bu seviye sınıflarından biri yedinci sınıflar (yedi şube arasından bir tanesi), diğeri ise sekizinci sınıflar (altı şube arasından bir tanesi) arasındadır. “B” ortaokulunda ise toplam 16 sınıf mevcuttur. Her beş, altı, yedi ve sekizinci sınıfların her

birinden bir sınıf olmak üzere dört seviye sınıfı vardır. Her iki okulda da seviye sınıfları, öğrencilerin ilköğretim ders notları dikkate alınarak oluşturulmuştur. Anadolu lisesinde ise toplam 24 sınıf vardır. Sadece 12. sınıfların altı şubesi ikisi seviye sınıfıdır. Okul genelinde yapılan bir sınav sonucuna göre oluşturulmuştur. Alt sınıflarda (9, 10 ve 11) ise seviye sınıfı uygulamasına gidilmemiştir. Çalışma grubuna giren öğretmenlerin özelliklerine ilişkin bilgiler ise Çizelge 1’de, her bir öğretmenin cinsiyet, okuldaki çalışma süresi ve ders dağılımlarına ilişkin ayrıntılı bilgiler Ek 1’de verilmiştir.

Çizelge 1. Çalışma grubunun özellikleri

	Sayı	%
Cinsiyet		
Erkek	29	47,5
Kadın	32	52,5
Toplam	61	100,0
Okuldaki Çalışma Süresi		
1 Yıl ve Daha Az	24	40,0
2-3 Yıl	21	35,0
4 Yıl ve Daha Fazla	15	25,0
Toplam	60	100,0
Ders Verilen Seviye Sınıfı		
Yalnızca Alt Seviye Sınıfı	2	3,4
Yalnızca Üst Seviye Sınıfı	0	0,0
Her İki Grupta	56	96,6
Toplam	58	100,0

Görüşme yapılan öğretmenlerin 29’u erkek, 32’si kadındır. Katılımcıların bulundukları okuldaki çalışma süreleri ise bir ile 11 yıl arasında değişmektedir. Öğretmenlerin çoğunluğunun çalıştıkları okulda üç yıl ya da daha az bir süredir bulundukları görülmüştür. Öğretmenlerin büyük çoğunluğu her iki seviye sınıfında da ders vermektedir. Yalnız iki katılımcı yalnızca alt seviye sınıfında derse girdiğini belirtmiş, üç katılımcı ise hangi sınıfta derse girdiğini belirtmemiştir.

Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi ve Uygulanması

Bu araştırma da veriler, araştırmacılar tarafından hazırlanan yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmıştır. Görüşme formunda, kapsam ve yapı geçerliğine ilişkin uzman görüşleri doğrultusunda gerekli düzeltmeler yapılmıştır. İki bölümden oluşan formda 13 soru bulunmaktadır. Birinci bölümde öğretmenlerin cinsiyet, okuldaki çalışma süreleri ve okuttukları sınıfa ilişkin sorular; ikinci bölümde ise öğretmenlerin seviye sınıflarına ilişkin görüşlerini belirlemeye yönelik sorular yer almaktadır. Görüşme formu, seviye sınıfı uygulaması yapılan üç ilköğretim okulunda görev yapan 61 öğretmene dağıtılmıştır. Öğretmenler, formda yer alan soruları yazılı olarak yanıtlamıştır. Görüşme formunda yer alan soruların yapılandırılmış olması nedeniyle ve kısa süre içinde daha fazla sayıda öğretmenin görüşlerini alabilmek amacıyla görüşlerin yazılı olarak alınması tercih edilmiştir.

Verilerin Analizi

Görüşme formu ile elde edilen verilerin analizinde “içerik analizi tekniği” kullanılmıştır. “İçerik analizi, belirli kurallara dayalı kodlamalarla bir metnin bazı sözcüklerinin daha küçük içerik kategorileri ile özetlendiği sistematik, yinelenebilir bir teknik olarak tanımlanır” (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2012, s. 240). Toplanan formlar, Ö1, Ö2 ... Ö61 şeklinde kodlanmıştır. Daha sonra, öğretmenlerin sorulara verdikleri yanıtlardan yola çıkarak kavramlar bulunmuş, ortaya çıkan kavramlar incelenerek açıklayıcı ve bütünlleştirici temalar belirlenmiştir. Elde edilen temalar, eğitim bilimleri ve nitel araştırma konularında uzman bir araştırmacının görüşüne sunulurken kodlayıcılar arası güvenilirlik analizi gerçekleştirilmiştir. Bu işlemde “Güvenirlilik=[Görüş Birliği / (Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı)] X 100” formülünden (Miles ve Huberman, 1994) yararlanılmış ve kodlayıcılar arası güvenilirlik düzeyi yüzde 89,6 olarak hesaplanmıştır. Ardından temalar kodlanarak analiz süreci tamamlanmış ve bulgular raporlaştırılmıştır. Raporlaştırma sırasında güvenilirliği artırmak amacıyla öğretmenlerin yanıtlarından doğrudan alıntılara yer verilmiştir.

Bulgular

Öğretmenlerin görüşme formunda yer alan sorulara verdikleri yanıtlardan elde edilen bulgular, araştırmanın amacı doğrultusunda aşağıda verilmiştir.

Öğretmenlerin Seviye Sınıfı Uygulamasına İlişkin Görüşleri

“Seviye sınıfı uygulamasını nasıl değerlendiriyorsunuz?” sorusuna ilişkin öğretmen görüşlerinin temalara göre dağılımı Çizelge 2’de verilmiştir. Öğretmenlerin bu soruya verdikleri yanıtlar, “olumlu”, “olumsuz” ve “olumlu ve olumsuz yönleri var” olmak üzere üç tema altında toplanmıştır. Öğretmenlerin 23’ü seviye sınıfları uygulamasının “olumlu ve olumsuz” yönleri olduğunu belirtirken 21’i yalnızca “olumsuz”, 17’si ise yalnızca “olumlu” yönlerine değinmiştir.

Çizelge 2. Öğretmenlerin seviye sınıfı uygulamasına ilişkin görüşleri

Temalar	f	Katılımcı Kodları
Olumlu ve olumsuz yönleri var	23	(Ö5, Ö6, Ö7, Ö15, Ö16, Ö18, Ö19, Ö21, Ö23, Ö24, Ö25, Ö26, Ö27, Ö28, Ö30, Ö31, Ö32, Ö42, Ö43, Ö46, Ö49, Ö50, Ö54)
Olumsuz	21	(Ö2, Ö3, Ö4, Ö8, Ö11, Ö12, Ö14, Ö17, Ö20, Ö22, Ö33, Ö34, Ö40, Ö44, Ö45, Ö48, Ö53, Ö56, Ö58, Ö60, Ö61)
Olumlu	17	(Ö1, Ö9, Ö10, Ö13, Ö29, Ö35, Ö36, Ö37, Ö38, Ö39, Ö41, Ö47, Ö51, Ö52, Ö55, Ö57, Ö59)
Yanıtlayan Öğretmen Sayısı	61	

Seviye sınıfları uygulamasının hem olumlu hem de olumsuz yönleri olduğunu belirten öğretmenlere göre bu uygulama, “üst seviye grupları için avantajlı, alt seviye grupları için dezavantajlı”dır. “Üst seviye sınıflarında daha verimli ders işlenirken alt seviye sınıflarında çok zor ilerleme kaydedilmektedir”. Seviye sınıflarının olumlu ve olumsuz yanlarına vurgu yapan öğretmenlerden Ö21’in görüşü şu şekildedir:

Seviye sınıfı uygulamasını davranış ve ders bakımından iyi öğrenciler için faydalı buluyorum. Öğrenciler kendi seviyelerine yakın öğrencilerle daha etkin bir eğitim öğretim görebiliyorlar. Dersin işleniş de seviyeye uygun ilerlediği için daha verimli oluyor. Fakat alt seviye grubu için durum dezavantajlı oluyor. Hem öğrenciler için kendilerine örnek olabilecek başarılı bir öğrencinin yoksunluğundan verim düşüyor, hem de öğretmenler adına dersin işleniş keyifsiz ve yorucu oluyor. Konuları anlatmak zorlaşıyor. (Ö21)

Seviye sınıfı uygulamasının olumsuz yönlerinin daha fazla olduğunu düşünen öğretmenlere göre bu uygulama, “öğrenciler arasında ayrımcılığa” neden olmaktadır. “Bulundukları sınıfa göre öğrencilerin kendilerini çok başarılı ya da başarısız hissetmelerine” neden olan uygulama “insan haklarına ve eğitimde fırsat eşitliğine aykırıdır” (Ö40). Alt seviye sınıflarında “sınıf kontrolü” ve “ders işlemek” zorlaşmaktadır. Seviye sınıfı uygulamasını olumsuz bulan öğretmenlerden bazılarının görüşleri şu şekildedir:

Seviye sınıflarını kaliteli eğitim-öğretim açısından asla uygun bulmuyorum. Bir taraftan iyi öğrencilere iyi eğitim maksadıyla eğitim verilirken diğer tarafta alt seviye grubu öğrencilerine sadece dadılık yapıyor. Öğrencilerde rekabet ortamı yaratılmadığından kimsenin çalışma gayesi olmuyor. Bu da öğrencileri köreltiyor. Hatta başıboşluktan davranış bozukluğuna kadar gidiyor. Hâlbuki sınıflar karma olsa diğerleri arasında sıvırmıyorlar. Hatta başarılı olma gayreti içine giriyorlar. En azından davranış problemi ortadan kalkıyor. Üst seviye grupları en üste çıkarılmaya çalışılırken diğerleri hayatin içinde dahi sönüp gidiyorlar. (Ö3)

İnsan haklarına aykırı, eğitim hakkına erişimde eşit olmaktan yoksun, yanlış bir uygulamadır. Seviyesi düşük olan sınıflarda seviyeyi yükseltmek çok zor. Hatta imkansız. Çünkü öğrenciler kendilerinin ayrıştırıldığı kanısına kapılarak derslere gereken ilgiyi göstermiyorlar. Davranış bozuklukları çok fazla oluyor. Derslerde motive edilmeleri çok zor (Ö40).

Seviye sınıfları uygulamasını olumlu bulan öğretmenler ise seviye sınıflarında “seviyeye göre ders anlatmanın öğretmenin işini kolaylaştırdığını” ve “öğrencilerin ihtiyaçlarına göre ders işlendiğini” düşünmektedirler. Seviye sınıfı uygulamasını olumlu bulan Ö9 ve Ö29’un görüşleri aşağıda verilmiştir:

Seviye sınıfının olmasını destekliyorum. Öğrenciler aynı seviyede ise anlatılan konular daha rahat öğretilabiliyor. Seviye sınıfı olmaz ise çok iyi öğrencilere göre konular anlatılırsa seviyesi kötü olan öğrenciler konuları kavramakta sıkıntı yaşar. Düşük seviyedekilere göre anlatılırsa üst seviyedeki öğrenciler sıkılıp farklı davranışlar sergileyebilirler (Ö9).

Seviye sınıfı uygulamasını doğru buluyorum. Üst seviye öğrencilerin olduğu sınıfta dersler daha detaylı ve hızlı anlatılıp öğrencilerin daha iyi ilerlemesi sağlanırken alt seviye grubundaki öğrencilerin bulunduğu sınıfta onların daha iyi anlayabileceği şekilde öz ve yalın ders anlatılarak öğrenmesi sağlanıyor. Fakat bu

uygulamanın öğrencilere çok hissettirilmeden ve farklı davranılmadan yapılması gerektiğini düşünüyorum (Ö29).

Öğretmenlerin Eşitlik ve Adalet Kavramları Çerçevesinde Seviye Sınıfı Uygulamasına İlişkin Görüşleri

“Seviye sınıflarını eşitlik ve adalet çerçevesinde nasıl değerlendiriyorsunuz?” sorusuna ilişkin öğretmen görüşlerinin temalara göre dağılımı Çizelge 3’te verilmiştir. Öğretmenlerin bu soruya verdikleri yanıtlar, seviye sınıfları uygulaması “eşitlik ve adalete uygun değildir” ve “eşitlik ve adalete uygundur” temaları altında toplanmıştır. Öğretmenlerin çoğunluğu (34 öğretmen) bu uygulamanın eşitlik ve adalete uygun olmadığını, diğerleri (23 öğretmen) ise uygun olduğunu düşünmektedirler.

Çizelge 3: Öğretmenlerin eşitlik ve adalet çerçevesinde seviye sınıflarına ilişkin görüşleri

Temalar	f	Katılımcı Kodları
Eşitlik ve adalete Uygun değildir	34	(Ö3, Ö4, Ö5, Ö7, Ö8, Ö11, Ö12, Ö13, Ö14, Ö15, Ö16, Ö17, Ö19, Ö20, Ö21, Ö22, Ö24, Ö30, Ö31, Ö32, Ö33, Ö34, Ö36, Ö40, Ö43, Ö44, Ö45, Ö48, Ö50, Ö54, Ö56, Ö58, Ö60, Ö61)
Uygundur	23	(Ö1, Ö6, Ö9, Ö10, Ö18, Ö23, Ö25, Ö26, Ö27, Ö29, Ö35, Ö37, Ö38, Ö39, Ö41, Ö42, Ö47, Ö49, Ö51, Ö52, Ö55, Ö57, Ö59)
Yanıtlayan Öğretmen Sayısı	57	

Not: Dört öğretmen (Ö2, Ö28, Ö46, Ö53) bu soruyu yanıtlamamıştır.

Seviye sınıfları uygulamasının eşitlik ve adalete uygun olmadığını düşünen öğretmenler, bu uygulamanın “daha çok üst seviye grubu için adil görünürken alt seviye grubu için adil olmadığını” belirtmektedirler. Bu öğretmenlere göre “üst seviyeye daha fazla özen gösterilmekte”, “çocukları sınıflandırmakta ve onları etiketlemekte”, “öğretmenler önyargılı ya da yanlı davranabilmektedirler”. Bu öğretmenlere göre seviye sınıfları uygulaması, “herkesin eşit şartlarda eğitim almasını” engellemektedir. Ö15 ve Ö30 bu konudaki görüşlerini şu şekilde ifade etmişlerdir:

Eşitlik ve adalet kavramlarının olduğu bir yerde seviye sınıfı uygulaması olamaz. Şu bir gerçek ki iyi sınıflara daha fazla özen gösterilmektedir (Ö15).

Eşitlik ve adaletten uzaklaşmaktadır. Çünkü seviyesi düşük olan sınıflara bakış açısı bile farklıdır. Çoğu öğretmen seviyesi düşük olan sınıflara derse girmek istememektedir. Girse bile performans düşüklüğü göstermektedir (Ö30).

Eşitlik ve adalete uygun olduğunu düşünen öğretmenlerin görüşleri, çoğunlukla “herkes seviyesine göre, ihtiyacı kadar eğitim almış olur” şeklindedir. Ö1 ve Ö26 görüşlerini şu şekilde belirtmektedir:

Tamamen seviye sınıflarının oluşması taraftarıyım. Burada şunu da yapmamak gerekir. Vasat olan sınıfı dışlamamak, onların da alacağı, anlayacağı bir kısım öğretiler vardır yaklaşımında bulunmak

gerekir. Bence bu fırsat eşitliğini de doğurur. Çok iyi öğrenci bir defada anlayabiliyor iken vasat bir öğrenci birden çok tekrarda anlayabilmektedir. Bu iki grup bir araya gelse, çok iyi öğrenci tekrardan sıkılıp, işi bırakacak, vasat öğrenci de bir defada anlayamamaktan yakınıp yine işi bırakacaktır. (Ö1)

Her seviyedeki öğrencilere vermemiz gereken kazanımlar var. Üst seviyedekiler bu kazanımları kısa sürede alırken, alt seviyedekilere bu kazanımları vermek daha fazla zaman alıyor. Üst seviyeye göre hareket edince alt seviyedekiler anlayamıyor. Alt seviyedekilere göre anlatınca daha fazla bilgi edinecek öğrenci geri kalıyor (kendi kapasitesine göre). Zaman eşitsizliğini giderebilmek için seviye sınıfı uygulaması daha adil görünüyor. (Ö26)

Seviye Sınıfı Uygulamasının Derslerin İşlenişine Etkisine İlişkin Öğretmen Görüşleri

“Seviye sınıfı uygulaması derslerinizin işleyişini nasıl etkilemektedir? Derslerinizin içeriği ya da niteliği sınıf seviyesine göre değişmekte midir?” sorularına ilişkin öğretmen görüşlerinin temalara göre dağılımı Çizelge 4’te verilmiştir. Öğretmenlerin bu soruya verdikleri yanıtlara bağlı olarak “hem nitelik hem içerik değişir” (22 öğretmen), yalnızca “nitelik değişir” (22 öğretmen), “bir değişiklik olmaz” (6 öğretmen), “ders anlatım hızı değişir” (5 öğretmen) ve yalnızca “içerik değişir” (4 öğretmen) temaları belirlenmiştir. Buna göre 53 öğretmen, farklı seviye sınıflarında derslerin işleniş sırasında niteliğin, içeriğin ve/veya ders anlatım hızının değiştiğini belirtmektedirler.

Çizelge 4: Seviye sınıfı uygulamasının derslerin işlenişine etkisine ilişkin öğretmenlerin görüşleri

Temalar	f	Katılımcı Kodları
Hem nitelik hem içerik değişir	22	(Ö3, Ö4, Ö7, Ö8, Ö11, Ö13, Ö18, Ö20, Ö21, Ö23, Ö26, Ö27, Ö28, Ö30, Ö31, Ö36, Ö37, Ö42, Ö49, Ö54, Ö55, Ö59)
Nitelik değişir	22	(Ö1, Ö2, Ö5, Ö12, Ö14, Ö16, Ö17, Ö19, Ö22, Ö24, Ö25, Ö29, Ö33, Ö41, Ö44, Ö45, Ö46, Ö48, Ö50, Ö51, Ö52, Ö58)
Bir değişiklik olmaz	6	(Ö9, Ö10, Ö32, Ö34, Ö35)
Ders anlatım hızı değişir	5	(Ö6, Ö15, Ö47, Ö61)
İçerik değişir	4	
Yanıtlayan Öğretmen Sayısı	59	

Not: İki öğretmen (Ö43, Ö56) bu soruyu yanıtlamamıştır.

Derslerinin hem niteliğinin hem de içeriğinin değiştiğini belirten öğretmenler, “seviyeye göre ders anlattıklarını”, “alt seviyede temel becerileri kazandırmaya çalışırken, üst seviyede farklı yöntem ve teknikler kullandıklarını” belirtmektedirler. Bu öğretmenler “üst seviye gruplarında çok verimli ve zevkli ders işlerken alt seviye gruplarında daha yüzeysel ders işlediklerini ve daha fazla tekrar yapmak zorunda kaldıklarını” söylemişlerdir. Ayrıca bu öğretmenler, “ders esnasında üst seviye grupları ile daha iyi iletişim kurabildiklerini” ifade etmişlerdir. Ö3 ve Ö36’nın konuyla ilgili düşünceleri şu şekildedir:

Alt seviye gruplarında davranış bozukluğu olanlar da varsa sadece siz anlatıyorsunuz. Aralarında dinlemek isteyen varsa dinler. Davranış bozukluğu olan olmasa da geri dönüt alamıyorsunuz. Anlamadıkları için tekrar tekrar anlatıp geri kalıyorsunuz. Üç etkinlik yapılacaksa ya bir tanesini yapıyorsunuz ya da hiç yapamıyorsunuz. Üst seviye gruplarında ders işlemekse çok zevkli. Bazen anlatmana bile gerek kalmadan karşılıklı diyalogla çok verimli ders işleniyor (Ö3).

Elbette ki değişmektedir. Yüksek seviye sınıfında ders anlatırken öğretmen olduğumu hissediyorum. Öğrenciler beni zorladığında boşuma gidiyor. Düşük seviye sınıflarında ise bakıcı olduğumu düşünüyorum (otur, kalk, konuşma, yapma vb.) (Ö36).

Derslerinin sadece niteliğinin değiştiğini söyleyen öğretmenler ise “seviyeye göre ders anlatıldığını, böylece derslerin işlenişinin kolaylaştığı” düşünmektedirler. Bu öğretmenler farklı seviye gruplarında “aynı konuları işlediklerini fakat farklı etkinlikler yaptıklarını” söylemişlerdir. Bu öğretmenler için de dersler, “üst seviye gruplarında daha eğlenceli, rahat, aktif, kolay ve hızlı” işlenmektedir. Ö44’ün düşünceleri şu şekildedir:

Seviyesi iyi olan sınıflarda ders işlenirken ders akıp gidiyor. Verdiğin emeğin karşılığını alabiliyorsun. Seviyesi düşük sınıflarda öğrencilerin anlaması güçleştiği için ders çoğu zaman tıkanıp kalıyor (Ö44).

Derslerin içeriğinde ve niteliğinde sınıf seviyesine göre değişiklik olmadığını belirten öğretmenler, genel olarak aynı müfredatı vermeye çalışmaktadırlar. Ancak bu, alt seviye gruplarında biraz daha zor ve yorucu olmaktadır. Ö57, görüşlerini şu şekilde belirtmiştir:

Derslerin içeriğinin ya da niteliğinin sınıf seviyesi ile hiçbir alakası yoktur. Neticede hangi seviye sınıfı olursa olsun müfredat hep aynıdır. Sadece derslerin işleniş aşamasında seviyesi iyi olan sınıftaki katılım ve başarı daha iyi olacaktır (Ö57).

Ders anlatım hızlarının etkilediğini düşünen öğretmenlere göre alt seviye gruplarında daha yavaş ilerlenmekte hatta müfredatın gerisinde kalmaktadırlar. Üst seviye gruplarında ise daha hızlı ilerlediklerini, böylece daha çok örnek ve daha farklı aktivitelere zaman kaldığını belirtmişlerdir. Ö32 düşüncelerini şu şekilde dile getirmiştir:

Üst seviye gruplarında, konular hem hızlı hem de anlaşılır bir şekilde işlenirken, alt seviye gruplarında dersin işleniş daha yavaş ve daha ayrıntılı olmak zorunda (Ö32).

Dört öğretmen ise ders işlenişinde sadece içeriğin değiştiğini düşünmektedir. Bu öğretmenlerden Ö6, “sınıfın seviyesine göre içeriği azaltıp çoğalttığını” söylemektedir.

Seviye Sınıfı Uygulamasının Öğrenci Üzerindeki Etkilerine İlişkin Öğretmen Görüşleri

“Seviye sınıfı uygulamasının öğrenci üzerinde ne gibi etkileri vardır?” sorusuna ilişkin öğretmen görüşlerinin temalarına göre dağılımı Çizelge 5’te verilmiştir. Öğretmenlerin bu soruya verdikleri yanıtlara bağlı olarak “üst seviye için olumlu, alt seviye için olumsuz” (35 öğretmen), “her iki grup için de olumsuz” (16 öğretmen), “herhangi bir etkisi yoktur” (3 öğretmen), “olumlu etkileri

vardır” (3 öğretmen) ve “üst seviye için olumsuz” (1 öğretmen) temaları belirlenmiştir. Buna göre öğretmenlerin çoğunluğu (52 öğretmen), seviye sınıfları uygulamasının öğrenciler üzerinde olumsuz etkilerinin olduğunu düşünmektedirler.

Çizelge 5: Öğretmenlerin seviye sınıfı uygulamasının öğrenci üzerindeki etkilerine ilişkin görüşleri

Temalar	f	Katılımcı Kodları
Üst seviye için olumlu, alt seviye için olumsuz	35	(Ö1, Ö2, Ö4, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Ö11, Ö14, Ö15, Ö16, Ö17, Ö19, Ö20, Ö21, Ö24, Ö30, Ö31, Ö32, Ö33, Ö36, Ö37, Ö38, Ö40, Ö42, Ö44, Ö46, Ö49, Ö53, Ö54, Ö55, Ö56, Ö59, Ö60)
Her iki grup için de olumsuz	16	(Ö3, Ö5, Ö12, Ö13, Ö22, Ö27, Ö28, Ö29, Ö34, Ö35, Ö39, Ö45, Ö48, Ö50, Ö51, Ö61)
Herhangi bir etkisi yoktur	3	(Ö18, Ö26, Ö58)
Olumlu etkileri vardır	3	(Ö25, Ö52, Ö57)
Üst seviye için olumsuz	1	(Ö41)
Yanıtlayan Öğretmen Sayısı	58	

Not: Üç öğretmen (Ö23, Ö43, Ö47) bu soruyu yanıtlamamıştır.

Seviye sınıfları uygulamasının üst seviye grubu öğrenciler için olumlu diğerleri için olumsuz etkilerinin olduğunu belirten öğretmenler, bu uygulamanın alt seviye grubu öğrencilerinin kişilik gelişimleri ve psikolojileri üzerinde olumsuz etkiler yaptığını düşünmektedirler. Onlara göre alt seviye grubu öğrenciler “kendine güvensiz ve zayıf karakterli bireyler olarak” yetişmektedirler. Bu öğrenciler, “kendileri hakkında olumsuz yargılar oluşturmakta” ve “kendilerini değersiz” ve “dışlanmış” hissetmektedirler. Ö17 görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

Olumsuz etkileri oluyor. Biz zaten başarısız bir sınıfız, ne yaparsak yapalım biz dışlanıyoruz diye düşünüyorlar. Öğretmenlerinin onlara farklı davrandıklarını sanıyorlar. Psikolojik açıdan çocuğun okula negatif bakmasına sebep oluyor (Ö17).

Buna karşın seviye sınıfları uygulamasının üst seviye grubu öğrenciler üzerinde olumlu etkiler yaptığını belirten öğretmenler, “bu öğrencilerin özgüvenlerinin daha yüksek olduğunu”, “üst seviye sınıflarında rekabet ortamının daha fazla olduğunu ve bunun da başarıyı arttırdığını” düşünmektedirler. Öğretmenlere göre “üst seviye grubundaki öğrencilerin arkadaşlık ilişkileri daha olumlu”, “iki grup arasındaki arkadaşlık ilişkileri ise bozuktur”. Ö4 ve Ö21’in görüşleri şu şekildedir:

Öğrenciler arasında gruplaşmalara ve kendi aralarında ayırım yapmalarına neden oluyor. İyi öğrencilerin özgüvenleri artarken kötü öğrenciler durumlarını kabullenip psikolojileri olumsuz olarak etkileniyor (Ö4).

İleri seviye sınıflarındaki öğrenciler tabi ki kendilerine daha çok güveniyor. Öğretmenlerin de bu öğrencilere karşı olumlu tutum sergilemesi öğrencileri okula ve öğretmenlere yakınlaştırıyor. Alt seviye sınıflarında ise bazı öğrenciler ne yazık ki durumlarını kabullenip öğrenilmiş çaresizlik durumunu yaşıyabiliyorlar. Kendilerine güvenmiyorlar (Ö21).

Her iki grupta da öğrenciler üzerinde oluşturduğu olumsuz etkiyle ilgili olarak ise öğretmenler, üst seviyedeki öğrencilerin “kendilerini çok özel ve seçilmiş hissettiklerini”, “kendilerini çok üstün ve değerli gördüklerini” bu sebeple daha “bencil” ve daha “şımarık” olduklarını; alt seviye grupları üzerinde “baskı kurup”, onları ezmeye çalıştıklarını ifade etmişlerdir. Alt seviye grubundaki öğrenciler ise kendilerini ezik ve tembel hissetmektedirler. Ö3 ve Ö13’ün görüşleri aşağıda belirtildiği gibidir:

Öğrenciler alt seviye gruplarında ise olumsuz etkileniyor tabii. Kendilerini ezik ve tembel hissediyorlar. Bu nedenle içlerinde hiçbir heves kalmıyor. Kimi zaman okula küsüyorlar zaten önemsenmiyoruz hissiyle. Üst seviye gruplarındakiler de hep ezen taraf. Bencil, ezici ama çalışkan (Ö3).

Seviye sınıfı uygulamasının öğrenci üzerinde olumsuz etkileri olduğunu düşünüyorum. Öğrenciler iyi sınıf-kötü sınıf, iyi öğrenci-kötü öğrenci diye birbirini ayırıyor ve bu bazı öğrenciler ve veliler üzerinde psikolojik baskı oluşmasına neden oluyor (Ö13).

Seviye sınıfları uygulamasının öğrenciler üzerinde herhangi bir etkisi olmadığını düşünen öğretmenlerden Ö58’in görüşleri şu şekildedir:

Arkadaşlık ve öğretmenleri ile olan ilişkilerini etkilemediğini düşünüyorum ... (Ö58).

Seviye sınıfları uygulamasının olumlu etkileri olduğunu düşünen öğretmenlerden Ö57 bu uygulamanın öğrenciler arasındaki rekabeti artırdığına vurgu yapmaktadır:

Öğrencilerin birbirleriyle yarış, yani rekabeti daha da verimi arttıracaktır. Neticede herkes kendi seviyesine uygun ortamda ders yapar (Ö57).

Sadece üst seviye grubu için olumsuz etkileri olduğuna vurgu yapan tek öğretmen Ö41 ise “İyiler biraz şımarıyor. Diğerleri için zaten bir şey fark etmiyor.” şeklinde görüşlerini dile getirmiştir.

Öğretmenlerin Seviye Sınıfı Uygulamasının Okul Yönetiminin ve Öğretmenlerin Öğrencilere Karşı Tutum ve Davranışları Üzerindeki Etkilerine İlişkin Görüşleri

“Okul yönetiminin ve okuldaki diğer meslektaşlarınızın öğrencilere (alt seviye grubundan olan öğrenciler-üst seviye grubundan olan öğrenciler) karşı tutum ve davranışları farklılaşmakta mıdır? Nasıl?” sorusuna ilişkin öğretmen görüşlerinin temalara göre dağılımı Çizelge 6’da verilmiştir. Öğretmenlerin bu soruya verdikleri yanıtlar, seviye sınıfı uygulaması yapılan okullarda öğretmenler ve yöneticiler tarafından öğrencilere “farklı davranılır” (39 öğretmen) ve “farklı davranılmaz” (16 öğretmen) temaları altında toplanmıştır. Öğretmenlerin çoğunluğu, okul yönetiminin ve diğer öğretmenlerin alt ve üst seviye grubundaki öğrencilere farklı davrandıklarını düşünmektedirler.

Çizelge 6: Öğretmenlerin seviye sınıfı uygulamasının okul yönetiminin ve öğretmenlerin öğrencilere karşı tutum ve davranışları üzerindeki etkilerine ilişkin görüşleri

Temalar	f	Katılımcı Kodları
Farklı davranılır	39	(Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö11, Ö14, Ö15, Ö17, Ö19, Ö20, Ö21, Ö22, Ö23, Ö26, Ö27, Ö28, Ö29, Ö30, Ö31, Ö32, Ö33, Ö35, Ö38, Ö39, Ö40, Ö43, Ö44, Ö45, Ö48, Ö49, Ö54, Ö55, Ö57, Ö61)
Farklı davranılmaz	16	(Ö13, Ö16, Ö18, Ö34, Ö37, Ö41, Ö42, Ö46, Ö47, Ö51, Ö52, Ö53, Ö56, Ö58, Ö59, Ö60)
Yanıtlayan Öğretmen Sayısı	55	

Not: Altı öğretmen (Ö10, Ö12, Ö24, Ö25, Ö36, Ö50) bu soruyu yanıtlamamıştır.

Öğrencilere farklı davranıldığını düşünen öğretmenlere göre yöneticiler, “üst seviye grubundaki öğrencilere karşı ayrıcalıklı davranmaktadırlar”. Bu öğretmenlere göre üst seviye grubundaki öğrencilerin “ihtiyaçları daha çabuk karşılanmakta” ve yöneticiler “bu öğrencilerle daha olumlu ilişkiler kurmaktadırlar”. Öte yandan öğretmenler, “üst seviye grubundaki öğrencilerle ders yapmanın öğretmeni daha çok mutlu ettiğini”, öğretmenlerin “bu öğrencilere karşı daha güler yüzlü olduğunu”, “bu öğrencilerin öğretmenler tarafından daha çok sevildiklerini”, öğretmenlerin “onlara karşı daha dikkatli, toleranslı ve ılımlı davrandıklarını, hatalarını görmezden geldiklerini” ifade etmişlerdir. Ayrıca “bu öğrencilerin okul içi sosyal aktivitelere ve etkinliklere katılımı daha öncelikli oldukları” da belirtilmiştir. Bunun tam aksine “alt seviye grubundaki öğrencilere karşı ise daha disiplinli, otoriter ve sınırlı davranıldığı” şeklinde görüşler vardır:

Elbette ki farklılık var. Alt seviye grubu öğrencileri ikinci plana atılıyor (Ö14).

Mutlaka farklılaşıyor. Üst seviye gruplarının özel olduğu, ailelerinin ilgili olduğu düşünülerek daha dikkatli ve olumlu davranılıyor. Aynı davranışın alt seviye gruplarına yeterince gösterildiğini düşünmüyorum (Ö22).

Öğrencilere karşı davranışlarında herhangi bir farklılık olmadığını belirten öğretmenlerden Ö41 “Kesinlikle yok.”, Ö47 ise “Hiçbir öğretmen arkadaşım öğrencinin seviyesine göre davranışını değiştirmmez.” şeklinde görüş bildirmişlerdir.

Öğretmenlerin Seviye Sınıfı Uygulamasının Yönetici-Öğretmen İlişkileri Üzerindeki Etkilerine İlişkin Görüşleri

“Seviye sınıfı uygulamaları yönetim ile aranızdaki ilişkiyi nasıl etkilemektedir?” sorusuna ilişkin öğretmen görüşlerinin temalara göre dağılımı Çizelge 7’de verilmiştir. Öğretmenlerin yanıtlarına bağlı olarak “olumsuz etkileri vardır” (35 öğretmen), “hiçbir etkisi yoktur” (16 öğretmen)

ve “olumlu etkileri vardır” (5 öğretmen) temaları belirlenmiştir. Buna göre öğretmenlerin çoğunluğu, seviye sınıfı uygulamasının yönetim ile aralarındaki ilişkiyi olumsuz etkilediğini düşünmektedirler.

Çizelge 7: Öğretmenlerin seviye sınıfı uygulamasının yönetici-öğretmen ilişkileri üzerindeki etkilerine ilişkin görüşleri

Temalar	f	Katılımcı Kodları
Olumsuz etkileri vardır	35	(Ö2, Ö3, Ö5, Ö6, Ö8, Ö10, Ö11, Ö13, Ö14, Ö15, Ö17, Ö19, Ö21, Ö22, Ö24, Ö26, Ö27, Ö30, Ö31, Ö33, Ö34, Ö35, Ö39, Ö40, Ö41, Ö42, Ö44, Ö45, Ö46, Ö48, Ö55, Ö56, Ö58, Ö60, Ö61)
Hiçbir etkisi yoktur	16	(Ö4, Ö7, Ö12, Ö16, Ö20, Ö23, Ö29, Ö32, Ö36, Ö38, Ö47, Ö49, Ö51, Ö54, Ö57, Ö59)
Olumlu etkileri vardır	5	(Ö1, Ö18, Ö25, Ö52, Ö53)
Yanıtlayan Öğretmen Sayısı	56	

Not: Beş öğretmen (Ö9, Ö28, Ö37, Ö43, Ö50) bu soruyu yanıtlamamıştır.

Seviye sınıfı uygulaması nedeniyle yönetim ile aralarındaki ilişkinin olumsuz etkilendiğini belirten öğretmenler, “sınıf dağılımı” konusunda sorun yaşamaktadırlar. Bu öğretmenler ayrıca, “öğrenci başarısının öğretmen ile açıklanmasını”, “öğretmenler üzerinde baskı yaratmasını”, “sınıf seviyesine göre öğretmenden beklentilerin farklılaşmasını”, “öğretmenler arası rekabet ortamının oluşturulmasını” ve “yönetimin öğretmenler arasında ayrımcı uygulamalar yapmasını” gözlemledikleri sorunlar arasında belirtmişlerdir. Bunlar arasında öğretmenlerce en çok dile getirilen, sınıf dağılımında yaşanan sorunlardır:

Olumsuz etkiliyor. Kötü sınıfın dersleri veya sınıf öğretmenliği verildiği zaman sanki bana tavır varmış gibi algılıyorum. Sorunlar çok olduğu için idarenin uyarılarına maruz kalıyoruz (Ö8).

İdare samimi olduğu öğretmenlere iyi sınıfları, diğerlerine orta ve kötü sınıfları veriyor. Öğretmene çok büyük haksızlık oluyor. Bu da idare-öğretmen ilişkisini olumsuz etkiliyor (Ö17).

Zaman zaman iyi öğretmen kötü öğretmen gibi ayrımlar oluşabiliyor. Üst seviyedeki öğrencilerin öğretmenleri iyi öğretmen, alt seviyedeki öğrencilerin öğretmenleri kötü öğretmen damgası yiyebiliyor. Öğrencilerin başarısızlığı öğretmene mal ediliyor (Ö26).

Öğretmenlerin diğer bir bölümü ise seviye sınıfı uygulamalarının özellikle üst seviye grubunda ders veren öğretmenler üzerinde baskı oluşturduğuna, üst seviyede bir sınıf başarısız olduğunda direk öğretmenin sorguya çekildiğine vurgu yapmışlardır:

... iyi sınıflarda başarısızlığı kabul edemeyen idare, öğretmene baskı yaparak zora sokuyor (Ö19).

Hatta Ö22 ifadelerinde yönetimin üst seviye grubundaki öğrencilere daha farklı davranılması yönünde kendilerine baskı yaptığını şöyle açıklamaktadır:

Yönetim tarafından üst seviye sınıflarına karşı daha bonkör, daha ılımlı, daha toleranslı davranılması gerektiği hissettiriliyor (Ö22).

Yönetim ile öğretmenler arasında gözlenen bir diğer sorun ise öğretmenlerin “iyi öğretmen – kötü öğretmen” şeklinde ayrıştırılmasıdır. Yönetim tarafından üst seviye grubunda derse giren öğretmenler daha başarılı ve verimli görülmekte, alt seviye gruplarında ders veren öğretmenler ise daha başarısız ve verimsiz olarak görülmektedirler. Ayrıca bu uygulama, öğrencilerin ve velilerin de öğretmenleri iyi/kötü öğretmen olarak sınıflandırmalarına neden olmaktadır. Ö3 düşüncelerini şu şekilde belirtmiştir:

Üst seviye gruplarının sınıflarına giren öğretmenlere başarılı, diğer öğretmenlere başarısız gözüyle bakılmaktadır. İdarenin sözde “başarılı” öğretmenler ile iletişimleri gayet iyi olurken diğer öğretmenlerle sağlıklı bir iletişim kuruluyor. Bu da öğretmenlerle idare arasında çatışmalara ve öğretmenin kendini değersiz ve yetersiz hissetmesine neden oluyor (Ö3).

Seviye sınıfları uygulamasının yönetim ile aralarındaki ilişkiye her hangi bir etkisi olmadığını belirten öğretmenlerden Ö36 “Bütün seviye sınıflarına girdiğim için bir problem yaşamıyorum.” şeklinde, Ö49 ise “Yönetimle aramdaki ilişkiyi etkilediğini düşünmüyorum.” şeklinde ifade etmişlerdir.

Seviye sınıfları uygulamasının yönetim ile ilişkilerine olumlu etkileri olduğunu düşünen öğretmenler yönetici-öğretmen işbirliği içinde bu uygulamanın sürdürülmesi gerektiği üzerinde durmuşlardır. Ö1 ve Ö25’in düşünceleri şu şekildedir:

Yönetimin bunu destekleyeceğini düşünüyorum. Fakat bazı idari sıkıntılar yüzünden yönetim geri durabilmektedir. Ama bu durum yönetim ile öğretmen arasında bence her zaman olumlu köprüler kurmuştur (Ö1).

Bu uygulama yönetimle aramda herhangi bir sorun oluşturmaz. Aksine bu uygulama, uygulamanın bilincindeki idare ve öğretmenlerin daha çok gayret ve işbirliği yapmalarını sağlamaktadır. (Ö25)

Tartışma ve Sonuçlar

Seviye sınıfı uygulaması yapılan okullarda çalışan öğretmenlerle yapılan görüşmeler sonucunda öğretmenlerin, seviye sınıflarına ilişkin değerlendirmelerinin belli bir tema altında yoğunlaşmadığı görülmüştür. Öğretmenlerden 23’ü bu uygulamanın “olumlu ve olumsuz yönleri” olduğunu düşünürken 21’i “olumsuz”, 17’si de “olumlu” yönlerinin olduğunu belirtmiştir. Bu bulgu, seviye sınıflarına ilişkin olarak alanyazında gözlenen tartışmayı yansıtmaktadır. Konu ile ilgili çeşitli araştırmaların seviye sınıflarının etkilerine ilişkin farklı sonuçlar ortaya koyduklarına yukarıda değinilmiştir.

Ancak öğretmenlerden seviye sınıflarını “eşitlik ve adalet” çerçevesinde değerlendirmeleri istendiğinde sonuçların birinci soruya göre daha kararlı bir durum ortaya koyduğu görülmektedir. Bu soruyu yanıtlayan 57 öğretmenden 34’ü seviye sınıfları uygulamasının eşitlik ve adalete uygun olmadığını düşünmektedir. Birinci soruda seviye sınıfları uygulamasını “olumlu” olarak değerlendiren 2 öğretmen (Ö13 ve Ö36) ile bu uygulamanın olumlu ve olumsuz yönleri olduğunu düşünen 13 öğretmen (Ö5, Ö7, Ö15, Ö16, Ö19, Ö21, Ö24, Ö30, Ö31, Ö32, Ö43, Ö50, Ö54) de bu uygulamayı eşitlik ve adalete uygun bulmadığını belirtmiştir. Birinci soruda seviye sınıflarını olumsuz bir uygulama olarak değerlendiren öğretmenlerin ikisi dışında tamamı, ikinci soruda da bunun eşitlik ve adalete uygun olmadığını belirtmişlerdir. Bu çerçevede birinci soruda seviye sınıfları uygulamasını olumsuz olarak değerlendiren öğretmenlerin, ikinci soruya verdikleri yanıtların birinciyle tutarlı olduğu söylenebilir. Seviye sınıfları uygulamasını eşitlik ve adalete uygun bulmayan öğretmenler, bu uygulamanın özellikle alt seviye gruplarındaki öğrenciler açısından yarattığı olumsuzluklara değinmektedirler. Uygulamanın olumsuzlukları üzerinde durulan çalışmalarda genellikle, akademik başarısı düşük öğrencilerin, akademik başarısı yüksek öğrencilerden ayrıştırılmasının negatif etkileri üzerinde odaklanılmıştır (Slavin, 1987).

Seviye sınıflarında derslerin işlenişine ilişkin öğretmenlerin görüşleri incelendiğinde çoğunluğunun (53 öğretmen) alt ve üst seviye gruplarında derslerin işlenişinde değişiklik olduğu görülmektedir. Öğretmenler alt seviye gruplarında dersin içeriğinde basitleştirme, etkinliklerde ise azaltma yaptıklarını, ders anlatım hızlarının yavaşladığını bu nedenle de içeriğin tamamını veremediklerini belirtmektedirler. Üst seviye sınıflarında ise tam tersi bir durumun söz konusu olduğu görülmektedir. Derslerin içeriğinin, niteliğinin ya da ders anlatım hızının alt seviye grupları aleyhine değişmesinin, bu gruplarda bulunan öğrencilerin özellikle merkezi sınavlarda daha düşük başarı göstermelerine neden olabileceği söylenebilir. Bu bulgunun Slavin (1987) ve Gamoran’ın (1992) araştırmaları ile paralellik gösterdiği söylenebilir. Gamoran (1992) çalışmasında seviye sınıfları uygulamasının okuldaki genel başarıya çok az katkı sunduğunu, fakat daha çok öğrenciler arası eşitsizliğe sebep olduğunu vurgulamaktadır.

Öğretmenlerin çoğunluğu (52 öğretmen), seviye sınıfları uygulamasının öğrenciler üzerinde olumsuz etkiler yaptığını belirtmişlerdir. Öğretmenlere göre seviye sınıfları uygulamasının alt seviye grubundaki öğrenciler üzerindeki olumsuz etkileri daha fazla olmakla birlikte üst seviye grubundaki öğrenciler üzerinde de olumsuz etkileri vardır. Öğretmenler alt seviye grubundaki öğrencilerin kişilik gelişimi ve psikolojik durum açısından olumsuz etkilendiklerini, kendileri ile ilgili olumsuz yargılar geliştirdiklerini, özgüvenlerinin zayıf olduğunu ve kendilerini değersiz hissettiklerini belirtmektedirler. Bu bulgu, Palaniappan’ın (2004) bulguları ile örtüşmektedir. Palaniappan (2004), seviye sınıfları uygulamasının öğrencilerin kişisel ve sosyal gelişimi açısından zararlı olduğunu tespit

etmiştir. Ayrıca iki grup arasındaki arkadaşlık ilişkilerinin zayıf olduğu ve öğrencilerin gruplar arası iletişiminin kopuk olduğu da görülmüştür. Yılmaz vd. (2009) ve Aldan-Karademir ve Özsoy'un (2009) çalışmalarında da öğrenci ilişkileri boyutunda benzer bulgulara ulaşılmıştır.

Okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin öğrencilere karşı tutum ve davranışlarına ilişkin öğretmen görüşleri incelendiğinde, öğretmenlerin çoğunluğunun (39 öğretmen) alt ve üst seviye gruplarındaki öğrencilere farklı davranıldığını düşündükleri görülmektedir. Öğretmenler, okul yöneticilerinin ve diğer öğretmenlerin alt seviye grubundaki öğrencilere genel olarak olumsuz, ön yargılı ve tahammülsüz davrandıklarını düşünmektedirler. Buna karşın üst seviye grubundaki öğrencilere karşı daha toleranslı ve ayrıcalıklı davranıldığı görülmüştür. Benzer şekilde farklı araştırmalarda da öğretmenlerin üst seviye grubundaki öğrencilere daha sakin, anlayışlı ve ılımlı davrandıkları, alt seviye grubundaki öğrencilere karşı ise daha gergin ve sinirli oldukları ve daha sert ve eleştirel davrandıkları ortaya çıkmıştır (Aldan-Karademir ve Özsoy, 2009; Yılmaz, vd. 2009).

Son olarak, öğretmenler çoğunluğu (35 öğretmen) seviye sınıfları uygulamasının yönetim ile aralarındaki ilişkiyi olumsuz etkilediğini düşünmektedirler. Öğretmenler bu uygulamanın özellikle sınıf dağılımında sorunlara neden olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca öğretmenler, öğrenci ve velilerin öğretmenleri “iyi - kötü öğretmen” olarak ayrıştırmalarından rahatsız olmaktadır.

Bu araştırmada elde edilen sonuçlar çerçevesinde seviye sınıfları uygulamasının öğrenciler ve öğretmenler üzerinde olumsuz etkileri olduğu açıkça söylenebilir. Ancak, az sayıda da olsa bazı öğretmenlerin seviye sınıfları uygulamasına olumlu yaklaşması ve diğer bazı araştırmalarda bu yönde sonuçlar elde edilmiş olması, bu uygulama hakkında kesin bir yargıya varmayı engellemektedir. Ayrıca bu araştırmanın dar bir örneklem üzerinde ve yalnızca öğretmen görüşleri ile sınırlı olması nedenleriyle, konunun daha büyük örneklemle ve öğrenci başarısına etkisine ilişkin verilerle ilişkilendirilerek tekrarlanmasının gerekli olduğu düşünülmektedir.

Kaynaklar

- Aldan-Karademir, Ç. (2007). *Düzey dersliklerinin ilköğretim 6. sınıf öğrencilerinin fen bilgisi dersine ilişkin akademik başarıları ve benlik saygısı üzerine etkisi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Adnan Menderes Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Aldan-Karademir, Ç. & Özsoy, N. (2009). Düzey dersliklerine ilişkin öğrenci ve öğretmen görüşleri. *The first international congress of educational research, sözlü bildiri*. 02/05/2009.
- Allan, D. S. (1991). Ability grouping reserch reviews: What do they say about grouping and the gifted. *Educational Leadership*, 48 (6), 60-65.
- Betts, J. R. & Shkolnik, J. L. (2000a). The effects of ability grouping on student achievement and resource allocation in secondary schools. *Economics of Education Review*, 19, 1-15.
- Betts, J. R. & Shkolnik, J. L. (2000b). Key difficulties in identifying the effects of ability grouping on student achievement. *Economics of Education Review*, 19, 21-26.
- Braddock, J. H. & McPartland, J. M. (1990). Alternatives to tracking. *Educational Leadership*, 47 (6), 76-79.

- Büyükoztürk, Ş., Çakmak, K. E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (13. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Cheung, C. K. & Rudowicz, E. (2003). Academic outcomes of ability grouping among junior high school students in hong kong. *The Journal of Education Research*, 96 (4), 241-254.
- Gamoran, A. (1992). Synthesis of research / is ability grouping equitable? *Educational Leadership*, 50 (2), 11-17.
- İlköğretim Genel Müdürlüğü. (2009). Dikkat edilecek hususlar. B.08.0.İGM.0.08.04.02.200/ numaralı iç yazışma.
- İlköğretim Genel Müdürlüğü. (2011). Dikkat edilecek hususlar. B.08.0.İGM.0.73.04-200/021 numaralı iç yazışma.
- İlköğretim ve Eğitim Kanunu. (12.01.1961). Resmi Gazete. No. 10705.
- Karabacak, K. (2001). *İlköğretimde seviye gruplaması*. Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, yayımlanmamış yüksek lisans tezi.
- Karasar, N. (2011). *Araştırmalarda rapor hazırlama* (16. Baskı). Ankara: Nobel.
- Kulik, J. A. (1992). *An analysis of the research on ability grouping: Historical and Contemporary Perspectives*. The national research center on the gifted and talented: The University of Connecticut, The University of Georgia, The University of Virginia and Yale University.
- Miles, M.B. & Huberman, A.M. (1994) *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook* (2th Ed). California: Sage Publications.
- Milli Eğitim Temel Kanunu. (24.06.1973). Resmi Gazete. No. 14574.
- Palaniappan, A. K. (2004). Ability grouping and academic achievement. *Masalah Pendidikan Jilid*, 27, 109-117.
- Rees, I. D., Argys, L. M., & Brewer, D. J. (1996). Tracking in the United States: Descriptive statistics from NELS. *Economics of Education Review*, 15 (1), 83-89.
- Slavin, R. E. (1987). Ability grouping and student achievement in elementary schools: A best evidence synthesis. *Review of Educational Research*, 57 (3), 293-336.
- Ünal, I. , Özsoy, S. , Yıldız, A. , Güngör, S. , Aylar, E., & Çankaya, D. (2010). *Eğitimde toplumsal ayrışma*. Ankara: Ankara Üniversitesi yayını, No. 276.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (9. Baskı). Ankara: Seçkin.
- Yılmaz, S. , Çengel, M. , Vural, R., & Gömlüksiz, M. (2009). Düzey derslikleri: İlköğretim 7-8. sınıf öğrencileri üzerine bir durum çalışması. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6 (1), 194-219.
- Zimmer, R. (2003). A new twist in the educational tracking debate. *Economics of Education Review*, 22, 307-315.

Extended English Abstract

Ability grouping is placing the students into classes according to their skills by the teachers or educational administrators consciously (Cheung and Rudowicz, 2003). This grouping may be done by taking into consideration one or some of the criteria such as the intelligence level, academic success, ability, and readiness level of the students or by teacher's decision (Slavin, 1993, cited by Yılmaz, Çengel, Vural and Gömlüksiz, 2009; Kulik, 1992). Ability grouping is called in literature as "ability group, ability grouping, tracking, curriculum tracking" (Aldan-Karademir, 2007). It is called "ability classes" in this study.

Discussions related to the ability classes may be grouped into three. While some researchers focus on the benefits of ability classes in terms of students (Braddock and McPartland, 1990; Betts and Shkolnik, 2000b; Karabacak, 2001), some others suggest that it does not have any effect on the success (Allan, 1991; Zimmer, 2003), and a considerable number of researchers claim that the application is objectionable in various aspects (Slavin, 1987; Palaniappan, 2004; Gamoran, 1992). The three different points of views regarding the effects of the ability classes on students make it

necessary for more research to be conducted on this issue. Also, it is seen that there is not sufficient number of studies in literature examining the views of the teachers regarding the application. Within this frame, the purpose of the present study is to determine the views of the teachers, working in schools where the ability classes exist. New studies examining how teachers performances are affected by in those schools are affected by this application individually and in terms of their profession would bring about a new dimension to the discussion of the issue.

The study is in descriptive model as it tries to present the already existing situation in its original state. Qualitative research method is used in the study aiming to reveal the views of the teachers regarding the ability classes formed in schools. The study group of the research includes 61 teachers working in three different state schools in Tokat in 2013-2014 academic year. We decided on the schools that the interviews took place on the basis of whether the ability grouping was present.

Data was obtained through structured interview forms prepared by the researchers. The interview forms were arranged according to the expert views regarding the context and structure validity. The forms were distributed to 61 teachers working in three schools where ability classes was implemented. Teachers answered the questions in written form. "Content analysis technique" was used in the analysis of the data obtained through interview forms. Then, the concepts were obtained through the responses to the questions. These concepts were examined to determine explanatory and complementary themes. The themes obtained were then presented to a field expert in educational sciences and qualitative research to do inter-coder reliability analysis. The percentages in the inter-coder reliability analysis were calculated as 89.6%. Following this, the themes were coded, the process of analysis was completed, and the results were reported. In the reporting, direct citations from teacher responses were included in order to increase the reliability.

The results obtained by the study conducted on 61 teachers working in three public schools implementing ability classes application are as follows: The number of teachers who evaluated the ability classes application negatively was greater than those evaluated positively. The majority of teachers thought that the ability class application is negative for the students in low ability classes and positive for the other students. The number of teachers who thought that the ability classes application does not comply with the justice and equality were greater than those who thought the opposite. The majority of teachers stated that, in terms of content, quality, and pace of the instruction in low and high ability classes, there was a differentiation to the disadvantage of the students in low ability classes. According to the majority of teachers, the ability classes application affects the students in low ability classes negatively whereas it affects the students in high ability classes positively. The majority of teachers thought that the school administrators and teachers treated students in the low and high ability classes differently to the disadvantage of the students in the low ability classes. According to the majority of teachers, some problems occur between the teacher and the administrators in those schools.

Overall, it may be suggested that the ability classes application causes discrimination among the students and teachers; causes differentiations in the attitudes and behaviors of teachers towards students; affects the relationship between administration and teachers negatively; and damages the personalities and self-respects of the students. Within the frame of the results obtained from this study, it could be said that the ability classes application has negative effects on both students and teachers. However, although small in number, some of the teachers found ability classes application favorable, and some other studies also had similar results, which prevents us from reaching an absolute judgment regarding this application.

Since the study has limitations of a narrow sampling and limited to views of teachers, interviewed in the current study it is thought that it could be repeated with larger samples regarding the effects of ability classes on the student achievement.

Ek 1. Çalışma grubuna giren öğretmenlere ilişkin bilgiler

Kod	Cinsiyet	Okuldaki çalışma süresi (yıl)	Ders verdiği seviye sınıfları	Kod	Cinsiyet	Okuldaki çalışma süresi (yıl)	Ders verdiği seviye sınıfları
Ö1	Erkek	2	Her iki grupta	Ö32	Kadın	3	Her iki grupta
Ö2	Kadın	1	Her iki grupta	Ö33	Kadın	1	Her iki grupta
Ö3	Kadın	1	Alt seviye	Ö34	Kadın	1	Her iki grupta
Ö4	Kadın	1	Her iki grupta	Ö35	Erkek	2	Her iki grupta
Ö5	Kadın	10	Her iki grupta	Ö36	Kadın	2	Her iki grupta
Ö6	Erkek	3	Her iki grupta	Ö37	Kadın	2	Her iki grupta
Ö7	Erkek	1	Her iki grupta	Ö38	Kadın	1	Her iki grupta
Ö8	Erkek	1	Her iki grupta	Ö39	Erkek	5	Her iki grupta
Ö9	Erkek	2	(veri yok)	Ö40	Erkek	6	Her iki grupta
Ö10	Kadın	3	Her iki grupta	Ö41	Kadın	2	Her iki grupta
Ö11	Kadın	1	Her iki grupta	Ö42	Kadın	3	Her iki grupta
Ö12	Erkek	1	Alt seviye	Ö43	Erkek	5	Her iki grupta
Ö13	Kadın	1	Her iki grupta	Ö44	Erkek	5	Her iki grupta
Ö14	Erkek	1	Her iki grupta	Ö45	Erkek	2	Her iki grupta
Ö15	Erkek	5	Her iki grupta	Ö46	Kadın	1	Her iki grupta
Ö16	Kadın	2	Her iki grupta	Ö47	Kadın	1	Her iki grupta
Ö17	Kadın	1	Her iki grupta	Ö48	Erkek	2	Her iki grupta
Ö18	Erkek	6	Her iki grupta	Ö49	Erkek	2	Her iki grupta
Ö19	Kadın	2	Her iki grupta	Ö50	Kadın	1	Her iki grupta
Ö20	Erkek	3	Her iki grupta	Ö51	Kadın	1	Her iki grupta
Ö21	Kadın	1	Her iki grupta	Ö52	Kadın	1	Her iki grupta
Ö22	Kadın	1	Her iki grupta	Ö53	Erkek	3	Her iki grupta
Ö23	Erkek	(veri yok)	Her iki grupta	Ö54	Kadın	4	Her iki grupta
Ö24	Erkek	1	(veri yok)	Ö55	Erkek	10	Her iki grupta
Ö25	Erkek	2	Her iki grupta	Ö56	Erkek	10	Her iki grupta
Ö26	Kadın	2	Her iki grupta	Ö57	Erkek	3	Her iki grupta
Ö27	Erkek	1	(veri yok)	Ö58	Kadın	10	Her iki grupta
Ö28	Erkek	7	Her iki grupta	Ö59	Erkek	4	Her iki grupta
Ö29	Kadın	1	Her iki grupta	Ö60	Kadın	2	Her iki grupta
Ö30	Erkek	11	Her iki grupta	Ö61	Kadın	5	Her iki grupta
Ö31	Kadın	1	Her iki grupta				